

'וַתָּהִי אֶسְתֵּר נֹשָׁאת חֹן בְּעִנִּי כָּל רֹואָה' דמotaה של אסתר על-פי פרק ב' במגילת אסתר.

יונתן יעקבס

א. פתיחה

תפקיד הפרקים הראשונים במגילת אסתר הוא להציג לעיני הקורא את הגיבורים הראשיים של המגילה:

בפרק א' מוצג המלך אחשורוש במלוא תפארתו.

בפרק ב' מוצגים מרדכי ואסתר.

בפרק ג' עולה לראשונה על במת הסיפור המן הרשע.

מאמר זה יתמקד בדמotaה של אסתר הנערה, כפי שהיא מוצגת בפרק ב' של המגילה.

פרק ב', שהוא ייחידה העומדת בפני עצמה, כפי שיוכח להלן, עוסקת בחירות מלכה חדשה למלך אחשורוש. הפרק מתואר, באריכות אופיינית למגילה, את עצת נער המלך, את הנערות הרבות המתבקצות לשוען, את הטיפול שבו הן זוכות, ואת בחירת אסתר למלכה לצדו של אחשורוש.

עיוון בפרק מעלה שתי שאלות מרכזיות:

1. מיهو הגיבור הראשי של פרק ב': אחשורוש, מרדכי, או אולי אסתר?
2. מהי מגמותו הכלליות של הפרק ומטרתו, במסגרת הכוללת של מטרות המגילה? מה המסר הטמון בין התיאורים הארוכים של הנערות המתבקצות לארמונו של המלך אחשורוש?

* תודה לידי יונתן גروسמן שקרא את המאמר והעיר העורות חשובות ומחכימות.

"כִּי כֵן יָמֻלָּא יְמִי
מִרְוַקְיָהוּ"

"וַיַּתְלַקֵּח אֶسְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ
אֲחַמְרוֹשׁ... וַתְּשַׁחַט חָנוֹן וְחַסְדָּי
לְפָנָיו"

"וַיַּמְرַחֵב יָשֵׁב... אֵין אֶסְתֵּר
מְגַדֵּת מַזְלָתָה וְאֵת עַפְתָּה"

アイרים אֶאָי מציגים את עצת נערו המלך ומשratio להביא נערות לפני המלך
לבחירת מלכה חדשה, ואת יישום ההחלטה והבראת הנערות.

アイרים בְּבִי מציגים את אֶסְתֵּר הַנְּקַחַת בְּשָׁבָב רָאשֵׁן לְבֵית הַנְּשִׁים, וּבְשָׁבָב שְׁנִי
לְבֵית המלך. בשני הקטעים מוצבת אֶסְתֵּר מול הָגִי, ובשני הַשְׁלִבִים מוצאת אֶסְתֵּר חָנוֹן
בעיני רואיה: ראשית, בעני הגי שומר הנשים, ובהמשך, בעני המלך עצמו.

アイרים גְּגִי מספרים על ההחלטה שציווה מרדכי את אֶסְתֵּר שלא תגלה את עמה ואת
מולדהה.

ההקבלה הסוגניות המוצגות מעלה בין איירים המבנה, מוכחות שמבנה זה עצוב
בכוונה מכון על ידי המחבר.

דומני שמבנה זה מוכיחה את מרכזיות דמותה של אֶסְתֵּר בפרק ב'. כפי שניתנו
לראות במבנה, אֶסְתֵּר ניצבת על הבמה לאורך כל הפרק,⁶ והדמות הסובבות אותה,
כולל מרדכי ואחרווש, הן דמויות משניות, העולות על הבמה רק על מנת להאיר את
דמותה של אֶסְתֵּר.⁷ על-פי האמור מטהבר, שתפקידו העיקרי של פרק ב' היא הצגת
דמותה של אֶסְתֵּר.

המשך הדיוון עוסק אם כן בדמותה של אֶסְתֵּר הנערה, כפי שהיא מוצגת בפרק זה.

6. מלבד באירר אֶנוּ עדין היא לא עלתה לבמה מוצג הרקע לעלייתה של אֶסְתֵּר ולכן היא אינה מופיעה
בָּה. בדור לכל שアイרים ב; ג; ב; ג; מותמקדים בתיאור אֶסְתֵּר. להלן יוכת שגם אירר אֶי (פסוקים יא'
טו) מותמקד באֶסְתֵּר, ותיאור שאר הנערות הבאות אל המלך המופיע בפסוקים אלו טפל לתיאורה של
אֶסְתֵּר.

7. על הפיקודן של דמויות המשניות בספר המקראי ראה לדוגמה פולק (לעיל, הערא (2) עמ' 255-262;
בר אפרת (לעיל, הערא (3) עמ' 107-109; אי סימון, "הדמות המשניות בספר המקראי", קריאה
ספרותית במקרא: ספרי הנבאים, רמת גן 1997, עמ' 324-317).

א'. פסוקים יב-יד: יישום ההחלטה

ב'. פסוקים טז-יח: אֶסְתֵּר מלכה

ג'. פסוקים יט-כ: אֶסְתֵּר ומרדיי

アイרים אֶאָי מציגים את עצת נערו המלך ומשratio להביא נערות לפני המלך
לבחירת מלכה חדשה, ואת יישום ההחלטה והבראת הנערות.

アイרים בְּבִי מציגים את אֶסְתֵּר הַנְּקַחַת בְּשָׁבָב רָאשֵׁן לְבֵית הַנְּשִׁים, וּבְשָׁבָב שְׁנִי
לְבֵית המלך. בשני הקטעים מוצבת אֶסְתֵּר מול הָגִי, ובשני הַשְׁלִבִים מוצאת אֶסְתֵּר חָנוֹן
בעיני רואיה: ראשית, בעני הגי שומר הנשים, ובהמשך, בעני המלך עצמו.

アイרים גְּגִי מספרים על ההחלטה שציווה מרדכי את אֶסְתֵּר שלא תגלה את עמה ואת
מולדהה.

ההקבלה הסוגניות המוצגות מעלה בין איירים המבנה, מוכחות שמבנה זה עצוב
בכוונה מכון על ידי המחבר.

דומני שמבנה זה מוכיחה את מרכזיות דמותה של אֶסְתֵּר בפרק ב'. כפי שניתנו
לראות במבנה, אֶסְתֵּר ניצבת על הבמה לאורך כל הפרק,⁶ והדמות הסובבות אותה,
כולל מרדכי ואחרווש, הן דמויות משניות, העולות על הבמה רק על מנת להאיר את
דמותה של אֶסְתֵּר.⁷ על-פי האמור מטהבר, שתפקידו העיקרי של פרק ב' היא הצגת
דמותה של אֶסְתֵּר.

המשך הדיוון עוסק אם כן בדמותה של אֶסְתֵּר הנערה, כפי שהיא מוצגת בפרק זה.

הבירור והדיוון בשתי השאלות ייירך באמצעות תיאום הפרק וחשיפת מבנהו,
אנלוגיות, מיללים מוחות ואמצעים ספרותיים נוספים.

ב. תיאום הפרק ומבנהו
 כאמור, פרק ב' הוא ייחידה העומדת בפני עצמה. הפרק מכיל שני סיפורים נפרדים:

סיפורו הראשון עוסק במלכת אֶסְתֵּר וכלל את פסוקים א-כ. הסיפור השני,
פסוקים כ-כג, עוסק בגיגיות בגנות ותרש. יש להציג שהסיפור השני הוא סיפור
עצמאי בעל פתיחה חדשה: יבימים ההם; מופיעות בו דמיות חדשות: בגנות ותרש;
ושם בו עלילה נפרדת.¹

כאמור, אמר זה עוסק בספר הראשון בלבד.

פעמים רבות מסיעו מבנה ספרו לחשיפת הגיבור הראשי ולהבנת רעיוןו של
הפרק.² פרק ב' במગילת אֶסְתֵּר דוגמה יפה לכך. להלן יוכת שהבנת מבנה פרק ב'
מסייעת רבות לבירור שתי השאלות שהוצעו בתחילת המאמר.

המבנה המוצע להלן הוא מבנה של הקבלה ישירה (א-ב-ג-א'-ב'-ג):³

א. פסוקים א-ד: עצת המשרטים להביא נערות לפני המלך "וַיִּתְנוּ תְּמֻרוֹקִיּוֹן"

ב. פסוקים ח-ט:⁴ אֶסְתֵּר אצל הגי
"וַיַּתְלַקֵּח אֶסְתֵּר אֶל בֵּית
הַמֶּלֶךְ... וַתְּשַׁחַט חָנוֹן לְפָנָיו"

ג. פסוקים י-יא: אֶסְתֵּר ומרדיי
"לֹא הָגִיד אֶסְתֵּר... עַמָּה...
מַזְלָתָה... מְרַדְּיִי
מִתְהַלֵּךְ..."

1. יש חוקרים שתיחסו את הספרים באופן שונה: ספרו ראשון פסוקים א'ית, ספרו שני פסוקים י-ט.
כג. ראה: D. J. A. Clines, Ezra, Nehemiah, Esther (NCBC), London 1984, p. 284, 291. F. W. Bush, Ruth, Esther (WBC), Texas 1996, p. 360, 371.
לשושה חלקיים: א-ד, ה-יא, י-ב-י, ומונה את הקשרים הסוגניים המורבים ביניהם.
על חשיבותו המבנה בספר המקראי ראה לדוגמה: פ' פולק, הספרו במקרא, ירושלים תשנ"ד, עמ' 227-214.

2. על הקבלה ישרה בספר המקראי ראה לדוגמה פולק (לעיל, הערא (2) עמ' 227-221; שי בר אפרת,
העיצוב האומנותי של הספרו במקרא, תל אביב 1979, עמ' 122-127. יוכר כאן מיתחו של מורה,
הטוע שהרפק בנוי במבנה של הקבלה כיאתיסטי. אך מורה כולל רק את פסוקים י-ט ומתעלם מהחילוף
C. A. Moore, Esther, Introduction, Translation and Notes (AB), New York 1971, p. 22.

3. במקומות שבו המקוור הוא פרק ב' במגילה, יופיע הציוון של הפסוק בלבד.
פסוקים ה-ז הם פסוקי מצג, המציגים את דמויות החדשות, מרדכי ואֶסְתֵּר, ולכן לא כללו אותם
במבנה הפרק.

פרטים ראשונים על הנערה מספק המציג המאוחר⁸ (פסוקים ה-ז). המציג מלמד שאסתר היא נערה יתומה: "...כִּי אֵין לְהָ אֶבֶן אַם..." (פסוק ז), וכן שהיא בת דודו של מרדכי מגלה יכינה. מרדכי אימץ את הילדה היתומה: "וַיַּמְלֹא אֶבֶן וְאֶפְרַיִם לְקַפְתָּה מְרַצְבֵּי לֹא לְבָתִי" (פסוק ז)⁹ לצורך גידולה וחינוכה.¹⁰

כמו כן, מתואר במצג יופיה החיצוני של אסתר:

אסטר היא נערה	יפת תואר	טובת מראה (פסוק ז).	כאן המקום להזכיר שושתי הייתה אף היא
		טובת מראה (פרק א' פסוק יא)	
		טובת מראה (פסוק ב).	ולכן הציעו נעריו המלך לבקש נערות בתולות

הצגת אסתר כיפת תואר' בנוסף ליטובת מראה' מהוות רמז מקדים לבחירתה העתידית של אסתר למלכה תחת ושתי.

מלבד הפרטים החיצוניים של מצבה המשפטית ותיאורה החיצוני, אין במצג פרטים נוספים אסתר. את האפיקון הפנימי של אסתר בניגוד אנלוגי לדמותן של כל הנערות, בעורת שני משפטית-תיאור טפחים המקדימים את תיאורה של אסתר. הנה כל נערה המגיעה לשושן עוברת שני שלבים: שלב ראשון בפסוקים ח-ט, קליטה בבית הנשים אצל הגי שומר הנשים. שלב שני מתואר בפסוקים י-טו, הגעה אל המלך.¹¹ בכל אחד משני השלבים האלו מקדים המקרא את תיאור שאר הנערות לתיאורה של אסתר.

מהו סוד קסמה של אסתר? במה זוכה אסתר להיות שונה מכל שאר הנערות ולהיבחר על ידי אחשורי? המספר מעצב את דמותה של אסתר בניגוד אנלוגי לדמותן של כל הנערות, בעורת שני משפטית-תיאור טפחים המקדימים את תיאורה של אסתר. הנה כל נערה המגיעה לשושן עוברת שני שלבים: שלב ראשון בפסוקים ח-ט, קליטה בבית הנשים אצל הגי שומר הנשים. שלב שני מתואר בפסוקים י-טו, הגעה אל המלך.¹² ככל אחד משני השלבים האלו מקדים המקרא את תיאור שאר הנערות לתיאורה של אסתר.

א. השלב הראשון מנוסח بصورة לא צפוייה. הפסוק פותח במשפט משועבד ארוך "וַיַּחֲשַׁבְתִּי מֵאִיר אֶל תְּקִרְבָּתִי לְבִתִּי" (בבל, מגילה ג' ע"א). בסיור המקראי ראה לדוגמה בר אפרת (לעיל, הערת 3 עמי 133-135; א' אלטר, אומנות הספרות במקרא, תל אביב 1988, עמ' 97-98; פולק (לעיל, הערת 2) עמ' 116).

9. וזה המקום היחיד במקרא בו מתואר איכזב בת. חז"ל דורשים שמרדי כי לאה את אסתר לו לאישה: "תנא רבי מאיר אל תקרי לאה לא לביית" (בבל, מגילה ג' ע"א). כך גם בתרגום השבעים לפסוק זה. קשה לקבל זאת כי המלך מחפש נערות בתולות (פסוק ב). כמו כן המקרא כתוב במפורש שהיא נלקחה לבית. גם בהמשך משתמש המקרא בסגנון המתאים יותר לאימוץ כאשר היה באמנה אותה (פסוק כ). מצד שני, ניתן להסביר את דבריו חז"ל משלו הכתוב ליהודה מרדי כי (פסוק ז), פעים בverts במקרא לักษת היא לצורך נשואין, ראה לדוגמה בראשית כד, מד; דברים כה, ז, ועוד הרביה. יצוין שהפועל לקסח הוא פעולה מונחה, המופיע בפרק ארבע פעמים. פעמיים בהתיחס לקליחות מרדכי (פסוק ז, פסוק טו), ופעמיים בהתייחס לקליחות אחשורי (פסוק ח; פסוק ט). ייתכן שהשימוש במילים 'לקח' לי רומו המקרא שמרדי מאמץ את הילדה במתורה לשאתה לאישה בעתיד, כפי שהוא בעולם הפרסי התקומי. ראה בוש (לעיל, הערת 1) עמ' 364. ראה גם ראב"ע על זאת יסכה עם שרוי (בבל, מגילה יד ע"א; בבל, סנהדרין סט ע"ב), גם ארברם איימץ את אחינינו הילדה בקדש שנסוא אותה לאישה.

10. ייחי אמן את הדסה (פסוק ז), והשווה ליהשו של משה לישראל: "וַיַּאֲשֶׂר יְשָׁא תָּמִינוּ אֶת חַיְךְ" (במדבר, יא, יב) ויחסה של נעמי לבנה של רות: "...וַתַּחַי לֹא לְאַמְתָּנָת" (רות ז, ט).

"וַיַּחֲטֹב הַמֶּרֶת בְּעֵינָיו וַיַּחֲסֹד לִפְנֵיו" (פסוק ט)
"וַיַּתְהִי אָسְטָר נָשָׂתָת חֹן בְּעֵינִי כָּל רַاهֲי" (פסוק ט)
"וַיַּתְהִי חֹן וְחַסְד לִפְנֵי מֶלֶךְ הַכְּנוּלּוֹת" (פסוק יז)

דרך עיני הדמויות הסובבות אותה, מתגלגה אופיה של אסתר. כל הבא בגע עם אסתר מוקדם ממנה: החל בהגי שומר הנשים, שאלפי בתולות צעריות עוברות תחת ידיו, ובכל אופן הוא שם לב מיוחד לנערה מיוחדת (פסוק ט). המשך בכל מי שרוואה את אסתר, ומתרשם מאופייה המיוחד (פסוק טו). וכלה במלך עצמו, שמלבה כללילה עם נערה אחרת, אך רק אסתר תופסת את תשומת לבו (פסוק יז).

יש לציין שעלי התוכנית המקורית, "וַיַּחֲשֹׁר הַמֶּרֶת אֲשֶׁר נִטְבַּב בְּעֵינִי הַמֶּלֶךְ תְּמֻלָּה תְּחַת עֵינֵי" (פסוק ד). אך בתיאור מימוש התוכנית מצוין ש"וַיַּאֲתַב הַמֶּלֶךְ אֶת אָסְטָר מֶלֶךְ הַגְּשִׁים וְתַשְׁאָת חֹן וְחַסְד לִפְנֵיו ... וַיִּמְלִיכֵה תְּחַת וְשַׁתִּי" (פסוק יז). זההינו אסתר אינה רק טוביה בעיני המלך, אלא נושאת חן בעינויו, לא רק בגל יופיה החיצוני, אלא כובשת את לבו לחלוותין!¹³

מהו סוד קסמה של אסתר? במה זוכה אסתר להיות שונה מכל שאר הנערות ולהיבחר על ידי אחשורי? המספר מעצב את דמותה של אסתר בניגוד אנלוגי לדמותן של כל הנערות, בעורת שני משפטית-תיאור טפחים המקדימים את תיאורה של אסתר. הנה כל נערה המגיעה לשושן עוברת שני שלבים: שלב ראשון בפסוקים ח-ט, קליטה בבית הנשים אצל הגי שומר הנשים. שלב שני מתואר בפסוקים י-טו, הגעה אל המלך.¹⁴ ככל אחד משני השלבים האלו מקדים המקרא את תיאור שאר הנערות לתיאורה של אסתר.

א. השלב הראשון מנוסח بصورة לא צפוייה. הפסוק פותח במשפט משועבד ארוך "וַיַּחֲשַׁבְתִּי מֵאִיר אֶל תְּקִרְבָּתִי לְבִתִּי" (בבל, מגילה ג' ע"א). בסיור המקראי ראה לדוגמה בר אפרת (לעיל, הערת 3 עמי 133-135; א' אלטר, אומנות הספרות במקרא, תל אביב 1988, עמ' 97-98; פולק (לעיל, הערת 2) עמ' 116).

11. היצירוף יעשה חן מופיע רק בSEGMENT אסתר (ב, טו; ב, יז; ח, ב). היצירוף השכיח יותר במקרא הוא למוצא חן (ארכובים פעמיים), ובכוון המכונה לממציאות חן פנמי ולא ליפוי חיצוני. לדוגמה "וַיַּחֲשֹׁר הַמֶּרֶת בְּעֵינָיו וַיַּתְהִי חֹן בְּעֵינִי הַיּוֹם" (בראשית ו, ח); "וַיַּעֲתֵה אָם פָּא מִצְאָתָה חֹן בְּעֵינֵיךְ הַזָּעֲנִיא אֶת דָּרְכֶךָ וְאֶת דָּעַכֶּךָ לְפָנֶיךָ" (שמות ל, יג) עוד רבים. גם היצירוף 'لتת חן' (שש פעמים במקרא) עוסק בחניימי ולא בפונטי חיצוני.

12. יש לשים לב גם בשלב שלישי. לאחר הפגישה היחידה עם המלך חזרות הנערה, לא לידי הגי בית הנשים, אלא "אל בית הנשים שני אל זו שעשנו סריס המלך שמר הפליגשים" (פסוק יז). זההינו היא יורדת מדרגת אישיה לדרגות פיליש. סביר להניח שאחר שידעה המלך, היא לא תשוב לעולם לביתה, ותשאר כפילגש המלך עד יום מותה, ראה דברי רבא¹⁵ לפסוקים יז: "כִּי אַחֲר שָׁכַב הַמֶּלֶךְ עַמָּה לֹא ישכב עמה אדם אחר כי חופה היא למלך, רק תהיה פליגשים".

כאמור, התיאור הארוך על הכנותה של כל הנערות לפני השגשוג הוגדר כאסתר לא נקבעה עם כל השאר. אסתר ילקחה¹³ האם אין כאן רמז לאופי פנימי חוק, חן פנימי ולא רק יופי חיצוני כל נערות הממלכה ובתולותיה עומדות בתורי כדי לזכות בסיכוי להיות מלכה לצדו של אחשווש. רק אסתר ילקחה על כורחנה לבית הנשים. נראה שהணיות והחן הפנימי הזה הם הגורמים לתשומת הלב המיוחדת שמעניק לה הגי:

"וַיָּבֹהֶגֶעַ תְּרִ אַסְתָּר בְּתִ... לֹא בְּקַשְׁתֵּךְ כִּי אִם אֲתָּא אֲשֶׁר יוֹאמֶר חָנִ קְרִיסִים הַמֶּלֶךְ שָׁמַר חָנִשִּׁים נִתְחַי אַסְתָּר נִשְׁאָת חָנִ בְּעֵינֵי כָּל רַאֲיכָה."

(פסוק טו)

בניגוד בולט למשמעו כל נערה ונערה, אסתר הצנעה ומלאת החן, אינה מנצלת את האפשרויות הבלתי-מוגבלות שמעניק לה מעמדת מלכת. היא נשארת בצדנאותה ובענוותה.¹⁴ התוצאה היא:

"וַיְתַחֲנֵה אַסְתָּר נִשְׁאָת חָנִ בְּעֵינֵי כָּל רַאֲיכָה."

(פסוק טו)

"וַיַּאֲחַבְּ הַמֶּלֶךְ אֶת אַסְתָּר מִפְּלָה הָנִשִּׁים וַתְּשַׁאֲת חָנִ נִחְשֵׁד לִפְנֵי מִפְּלָה הַפְּתֻולָּת נִשְׁמָם בְּתָרְכָּת בְּרָאָשָׁה נִתְמַלְיכָה תִּמְתַחַת נִשְׁתִּים."

(פסוק יז)

לסיקום, ההשוואה הרכופה בין אסתר לבין שאר הנערות מאיירה את אסתר באור חיובי ביותר. אישיותה החזותית של אסתר באהה ידי ביתוי גם בעובדה שהיא נלקחת על כורחנה, ובעובדה שהיא מצטנעת, צנעה ואינה מנצלת, כאשר הבנות, את מעמדה כמושunctת למלכות.

ד. דמותה של אסתר לאחר הפגישה עם המלך

יכול הקורא לטעון: אכן, לפני שהוכתרה אסתר כמלכה, הייתה היא בעלת חן וחסד פנימיים. ברם מי יודע מה יהיה גורלה לאחר שנכנסה לתפקידה הרם? האם תשמור אסתר על יופייה הפנימי, או תאבד אותה מלחמת מונumi השלטון והשררה? ולא היו דברים מעולם!!

14. פרשנים וחוקרים ביארו בדרכים שונות את סירובה של אסתר לבקש דבר. הרב רפאל ברויר, מגילת אסתר, תרגם ז'י ברויר, ירושלים, עמ' 26, וכן ברלין (לעיל, הערת 13, עמ' 84-85), סוברים שהנויגוד בין הנערות ובין אסתר בא להציג את יופייה הטבעי של אסתר, מול יופיון המלכותי של שאר הנערות: "ההכרתוב מציג את נצחותו של היופי הטבעי כנגד המלכותיות". מורה (לעיל, הערת 2, עמ' 24, 27) מבאר שאסתר נהגה בחכמה בכך שסמכה על טעמו של הגי, המומחה לטעמו של המלך במסים, ולא על טעמה האישית. הסבירים אלו הופיעים כמובן מההמצוא לעלה, ולדעתו לא משתלבים עם דמותה של אסתר בפרק זה, כי הם נוקטים בגישה שאסתר מנסה ברוב חכמה ותחשובות למצוא חן בעיני המלך. לديث קליננס (לעיל, הערת 1, עמ' 290) אסתר לא מבקשת דבר בכלל גאותה כי יהודית וחוסר רצונה להיעזר בגויים.

משועבד בחקומה למשפטו הראשי, מעודד את הקורא להשווות בין שני המשפטאים: אסתר לא נקבעה עם כל השאר. אסתר ילקחה¹³ האם אין כאן רמז לאופי פנימי חוק, חן פנימי ולא רק יופי חיצוני כל נערות הממלכה ובתולותיה עומדות בתורי כדי לזכות בסיכוי להיות מלכה לצדו של אחשווש. רק אסתר ילקחה על כורחנה לבית הנשים. נראה שהணיות והחן הפנימי הזה הם הגורמים לתשומת הלב המיוחדת שמעניק לה הגי:

"וַיִּתְהַגֵּעַ הַפְּרָעָה בְּעֵינֵי וַתְּשַׁאֲת חָסֵד לִפְנֵי וַיִּבְחַל אֶת פְּמָרִיקִית וְאֶת מִנְתָּחָה נִשְׁפְּחָה וְאֶת מִעֲרֹתִית לְטוֹב בֵּית הָנִשִּׁים."

(פסוק טז)

ב. ההקבלה בין אסתר לבין שאר הנערות בולטת יותר בתיאור השלב השני, הגעת הנערות לבית המלך. בפסוקים ייביד מתאר המקרה באריכות את הכנסת כל נערה ונערה לקראת הפגישה עם המלך. פסוקים אלה הם משועבד ארוך המקדימים את המשפט הראשי, תיאור הכנותה של אסתר לקראת הפגישה עם המלך. שני הקטיעים פותחים בתיאור זהה:

"וַיָּבֹהֶגֶעַ תְּרִרְאָת הַמֶּלֶךְ אַחֲשְׁנָרוֹשׁ" (פסוק יב).

"וַיַּבְחַל אֶת חָסֵד... לִבְנָא אֶל הַמֶּלֶךְ" (פסוק טז).

ברם, מכאן ואילך שונה לחלוtin תיאור שאר הנערות מתיאורה של אסתר. המקרה מאריך מאד בתיאור ההצלחות הרבות שעשוher כל נערה בטרם תיכנס אל המלך:

"מִקְץ חִיוּת לְהַכְּדִית הָנִשִּׁים שְׁנִים עַשְׂרֵת חָרְשָׁתִי כִּי פְנֵי יִמְלָאוּ יְמִינֵי מְרַקְבָּה שְׁשָׁה חֲדָשִׁים בְּשָׁמָן הַמְּדוֹר וְשָׁשָׁה חֲדָשִׁים בְּשָׁמָן וּבְתִמְרוֹקִי הָנִשִּׁים."

(פסוק יט)

כמו כן מציין המקרה שיבום הגודל, יום הפגישה עם המלך, יכולה כל נערה לבקש כל העולה על רוחה:

"וַיַּבְחַל הַפְּרָעָה בְּאֶת הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר תָּאמַר יִתְعַתֵּן לְהַבְנָא עַמָּה מִבֵּית הָנִשִּׁים עַד בֵּית הַמֶּלֶךְ."

(פסוק יט)

13. "וַתְּלַקְחָ אַסְתָּר, בְּלֹרֶה וְשָׁלָא בְּטוּבָתָה, כְּמוֹ שָׁנָאָר בְּאָמְנוֹ שָׁרָה (בראשית יב, טו) וְתַחַת הָאָשָׁה בְּבֵית פְּרָעָה, בְּלֹרֶה וְשָׁלָא בְּטוּבָתָה" (אגדת אסתר פרשה ב, ח). ראה גם בתרגום "וַיִּדְבֹּר אַסְתָּר בְּאָוֹנְסָא", וכן ראה עי' חכף, **דעת מקרא חמש מגילות**, ירושלים תשל"ד, עמ' טו; אדל ברלין, מקרה לישראל אסתר, תל אביב 2001, עמ' 83.

וציינית כאשר הייתה תחת השגתו הישירה של מרדכי. המקרא מדגיש זאת במיוחד: "וְאֵת מִאֵמֶר מִרְדָּכַי אָסְטָר עֹשֶׂה פָּאֵשֶׁר הִיְתָה בְּאִמְנָה אָתָּה" (פסוק כ'). מביחת אופייה הפנימי של אסתר, דבר לא השתנה.¹⁶

ה. אֶسְטָר מִלְאָחֶשְׁוֹרֶשׁ

כזכור לעיל, הפרקים הראשוניים של המגילة מציגים לעניין הקורא את דמיות המפתח של המגילة. עתה ניתן להשווות בין המלך אחשורוש, שהוזג בפרק א', ובין אסתר שהוצאה בפרק ב'. צוין שהצגת מלך מול דמות מנוגדת (בmarker שלו נורה עיריה) מקובלת במקרא, ראה לדוגמה קהילת ט, ייד'ו).

אחשורוש מוצג בתחילת פרק א' כשליט חזק ורב עצמה. אך בהמשך הפרק מתברר שעוצמו היא רק הצגה כלפי חזק. עם התפתחות המשבר הראשון, מתברר שהוא חסר אונים, נגרר ונשלט על ידי משותיו והכפופים לו.¹⁷

לעומתו, אסתר מוצגת אומנם כלפי חזק כנשלטת וציינית, ברם ציינותו היא מתוק נאמנות ובבוד כבוד כלפי מי שמנונה על שלומה, ולא מתוק חולשה וחומר אונים. להפוך, ניתוח הפרק מגלת שאופייה הפנימי איתן וחזק. את ההשוואה בין אחשורוש ואסתר ניתן להמשיך גם לפרק ב' עצמו. בפרק ב' מישיך המלך להישמע לעצת הכהפופים לו. יותר מכך, אחשורוש מוצג בפרק ב' כחולך אחר עינוי ומתענין בחיצוניות בלבד:

"וַיַּקְבִּצּוּ אֶת כָּל נָעָרָה בְּתוּלָה טוֹבֶת מִרְאָה".
(פרק ב')

"וַיַּהֲעֲלָה אֲשֶׁר תִּיפְתַּח בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תִּמְתַּח נְשָׁתִי".
(פרק ז')

המלכה החדשה אמרה להיבור על פי צורתה החיצונית בלבד. לנוכח המקרא בתיאור החודשים הארכיים שבהם מוטפח יופיה החיצוני של כל נערה ונערה בעוזרת תמרוקים ובשמותים (פסוקים י'–יד').

16. ראה פירושי רלב"ג על המגילות, מהדי ייל לו, ירושלים תשס"ג, עמי קנה: "לזהודיע תכלית העונשה שהייתה באסתי", עד שעם ראותה עזמה עלה למלעת המלוכה, הייתה נכעת למצוות מרדכי ועם אחרי היויתה מלכה". למלעת הדגשתי שמסר והנוע גם מהמבנה הכללי של הפרק היוצר הקבלה ברורה בין אסתר לפניה המלוכה ובין אסתר אחריה התמלכה. בכך דומה אסתר למרדכי דודה, שלאחר הכבוד הגדול לו זכה מידי המן, חזר אל מקומו הקודם בשער המלך "וַיִּשְׁבַּע מִרְדָּכָי אֶל שָׁרֵן המלך" (ו, יב). ראוי לציין שההשך המגילה, בפרק ד', תעמוד אסתר המבוגרת יותר מול אתגר שונה לוחטן: האס לחשאר צנעה וטבילה ולהפקייר את עינה בידי הצורר, או לצאת ב擢ה נמרצת ופעילה לפעולה להצלת עינה מיד' צר.

17. ניתוח דמותו של אחשורוש בפרק א' יש להקדיש כМОון דוון נפרד.

תשובה לשאלת זו טמונה בהתבוננות חוזרת מבנה הפרק שהוצע לעיל. מבנה ההקבלה הישירה יצר זיקה בין שלשה זוגות איברים. שני הזוגות הראשונים מציגים התפתחות ודינמיות בעליה:

באבירים אין מושא עזת נערו המלך להביא נשים אל המלך, ויישום העצה, הבאת הנשים אל המלך.

באבירים בבי' מוצגים שני שלבים שעוברת אסתר: שלב ראשון הגיעו לבית הנשים, ושלב שני הגיעו לבית המלך.

אך זוג האבירים השלישי (ג') שונה בכך שבשני איברוו לא מוצגת התפתחות, אלא עובדה זהה לחלוויו:

"לא חִזְקָה אָסְטָר אֶת עֵמֶת וְאֶת מַלְדָּתָה כִּי מִרְדָּכַי צָה עַלְּיהָ אֲשֶׁר לֹא תִּגְנִיד".
(פרק ג')

"אֵין אָסְטָר מַדְתָּת מַלְדָּת וְאֶת עֵמֶת פָּאֵשֶׁר צָה עַלְּיהָ מִרְדָּכַי".
(פרק ט')

מדוע צריך המקרא לחזור פעם שנייה על עובדת נאמנותה של אסתר לדודה מרדכי?

דומני שבזירות ההקבלה הישירה בין שני חלקי הספר, מבקש המחבר להשוות בין הנערת התמימה הנכנית לבית המלך, ובין הנערת שכבר קיבלת את הפקיד, והיושבת על כסא המלכות. החשווה מעלה שאסתר לא השתנתה! הכבוד הרבה בו היא זוכה כמעט לצד אחשורוש אינו משנה את אופייה של אסתר, והוא נשארת נאמנה

15. רבים עמדו על השאלה מדוע מצווה מרדכי על אסתר לא לחושף את עמה ואת מולדתה. לטקירות דעתות הפרשנים הראשוניים וכן להצעה נוספת, ראה אי' שמאן, מודע לאגדה אסתר את עמה ואת מולדתה, הדשה היא אסתר, ערך: א' בזק, אלון שבות תשנ"ג, עמ' 248-237. הסבר מקורי נוסף ראה אצל ברויאר (לעיל, העלה 14, עמ' 27-28). הטברים נוספים יש בספר הפורושים השונים על המגילה.

לשאלת זו יש להזכיר שאלה נוספת, מודע מרדכי עצמו לא חשוש לחושף את מוצאו: "כִּי חִזְדִּיק לְקָם אֲשֶׁר הוּא יְהוָדִי" (פרק ג', פסק ד').

להלן אציג בקיצור אפרשות נוספת, שדומה שעדיין לא הוצאה. יתכן שמרדיyi למד היבט את אירוי פרק א', שם מסופר שבזמן אישיה אחת (ושתי), סובבות כל נשות המלוכה (א, כ'כ'). על פי עירון זה מרדיyi חושש שאם ייוזע מוצאה של אסתר ואסתר תיכשל ותיענש, יש חשש לעונשת כל היהודים יחד עמה, כפי שנעשה כל הנשים יודע עס ושתי. לכן מצווה מרדכי על אסתר שלא לחושף את עמה ואת מולדתה. לעומת זאת מרדיyi עצמו אינו חשוש לכלות את מוצאו, כיון שאינו נמצא במיקום מרכזיו ומשפיעו, ונפילת שלו לא תשפיע לועה על כל עמו. בנקודות זו מתגלה עקרון הינפק חווא' החזור לאורך כל המגילה: אם אסתר הייתה מגלת מראות את מוצאו, המן לא היה יוצא ננד כל עם מוש עצאת עמה. ומצד שני, אם מרדיyi לא היה מגלת את מוצאו, המן לא היה יוצא ננד כל עם היהודים, אלא נגד מרדיyi בלבד.

כנגד זה, אסתור אומנם מתוארת כיפת תואר וטובת מראה. ברם, היא זו שנבחרת, כאמור, לא בגין יופייה החיצוני, אלא בזכות אופייתה הפנימי כובש הלבבות!

בעזרת אנלוגיה זו רמז מחבר המגילה כבר בתחילת הסיפור, שהמאבק הטעמי על השליטה בין המלך אחשוריוש ובין המלכה אסתור, יוכרע לבסוף לטובתה של האخזרונה.

ו. סיום

פרק ב' במגילת אסתור מציג לעניינו הקורא דמות מופתית הרואיה לחיקוי: אסתור — היא נערה צעירה ויתומה, הנלקחת בעל כורחה מביתה, ונאצת להשתלב בעולם זה ומונכר. אסתור עומדת בכבוד באתגר. היא שומרת על כבודה ועל צניעותה בכל שלבים שקדמו לבחירתה למלכה. וחשוב מכך, גם לאחר שנבחרה למלכה לא השתנה אופייתה של אסתור והיא נשarra נאמנה לערכיה ולדרכה.

ראיה דמותה של אסתור הנערה לעמוד מול עניינו הקוראים בכל הדורות, כמופת וכדגם לדבקות בשורשים ובמידות הטובות.